

Nieuw ontdekte handschriften van de genealoog Frans Jozef jr. de Castro

**Elf aantekenboekjes, twee cahiers met genealogieën
en een grafschriftenboek**

INLEIDING

Eind december 2018 verscheen het boek *'De familie de Castro y Toledo en het genealogisch-heraldisch werk van hun leden'* (bijzondere uitgave 29 van de KOKW)¹. Een centrale figuur hierin is Frans Jozef jr. de Castro (1688-1766). Van deze zeer actieve genealoog en lokaal geschiedschrijver gaven we een uitgebreid overzicht van de talrijke handschriften die hij samenstelde: zowel van de handschriften die op een gekende plaats bewaard bleven als van deze waarvan we alleen sporen van hun bestaan vonden, maar niet weten waar ze zich bevinden (en of ze überhaupt nog wel bestaan).

Hieruit bleek dat de handschriften met een gekende bewaarplaats zich op heel wat verschillende plaatsen bevinden: het Rijksarchief Gent, het Stadsarchief Oudenaarde, de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas (Sint-Niklaas), in twee privéverzamelingen (Dendermonde en Gent) en één in het Heraldisch Fonds van de Raad van Adel te Brussel.

1 Gebruikte afkortingen: ARA: Algemeen Rijksarchief, Brussel; FG: Fonds Goethals (KBR); HF: Heraldisch Fonds (ARA); KBR: Koninklijke Bibliotheek / Bibliothèque Royale, Brussel; KOKW: Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas.

Die laatstgenoemde verzameling was tot voor kort enkel toegankelijk voor het zeer selecte clubje van het handvol leden van de Raad van Adel², wegens de precaire materiële toestand van de meeste handschriften. Van één handschrift aldaar bewaard, nl. *Audhede van Brugge*, had een tekst van 1893 het geduid als een werk van de Castro. Wegens de moeilijke toegankelijkheid van dat fonds baseerden we onze beschrijving van dit handschrift (zie ons boek p. 109, nr. 3) daarom noodgedwongen op die tekst van 1893.

In december 2018, toen ons boek over de Castro al op de drukpers lag, lazen we dat dit fonds enige maanden tevoren overgedragen was aan het Algemeen Rijksarchief en raadpleegbaar was voor het publiek³. Op 29 januari 2019 raadpleegden we dan ook het handschrift *Audhede van Brugge* en maakten we een vollediger beschrijving (zie bijlagen).

VERDERE EXPLORATIE VAN HET HERALDISCH FONDS

De meeste handschriften van dit fonds zijn 'anoniem', dit wil zeggen, nergens in het handschrift identificeert de samensteller ervan zich. Maar het gebeurt wel dat een anoniem handschrift in de catalogus *toegewezen* staat aan een bepaald persoon. De naam de Castro evenwel staat nergens vermeld bij welk item ook in de catalogus.

In de catalogus zagen we een aantal handschriften met toewijzing: *par le / attribué au / écriture du / notaire / généalogiste J. / Josse du Mont*. Het betreft de nummers 20 (8 volumes), 21 (4 volumes), 22 (2 volumes), 23 (2 volumes), 24, 51 en 224.

Josse Dumont was voor ons geen onbekende. Josse François Joseph Dumont (°Brussel, 1743, +Brussel, 1781) kennen we als de redacteur van de twee gedrukte publicaties *Recueil généalogique ...*, 2 vols., 1775 en 1778 en *Frag-*

2 Over de geschiedenis van deze verzameling zie: P. DE WIN, 'Het "Heraldisch Fonds", een weinig gekende handschriftenverzameling bewaard op het Ministerie van Buitenlandse Zaken', in: (ed.) J. PAVIOT, *Liber Amicorum Raphaël De Smedt*, Leuven, Peeters, 2001, pp. 397-414. De catalogus heeft als titel: *Catalogue des manuscrits composant au 2 février 1940 le Fonds Héraldique du Ministère des Affaires Étrangères et du Commerce Extérieur de Belgique*. De nrs. 2 (dln. 1, 4, 6, 12), 8, 44, 58-59, 72-73, 78, 85, 92, 151-152, 200-201, 203-204, 214, 217, 220, 225, 229, 235, 251-252, 255, 257, 302, 303, 305, 307 worden evenwel niet vermeld in de catalogus (de meeste ontbraken overigens al in 1844); van nr. 326 wordt ook een *bis* en een *ter vermeld*, samen gaat het dus om 364-29+2 = 337 handschriften die 699 volumes omvatten.

3 In de mededelingen van het tijdschrift *Vlaamse Stam*.

mens Généalogiques, 4 + 2 volumes, 1776 (zie hierover ons boek, p. 162). Dumont werkte in opdracht van de erfgenamen van Frans Jozef jr. de Castro, de schoonzoons-broers de Beelen-Bertholff die de uitgevers van deze boeken waren.

De 19de-eeuwse bibliofiel Felix-Victor Goethals (1799-1872) noemt deze Dumont 'een van de meest gewaardeerde genealogen, iemand die veel geschreven heeft en waarvan de meeste van zijn handschriften deel uitmaken van de bibliotheek van de oude Heraldische Kamer' (idem, p. 152) en 'dat de bron-tekst voor de gedrukte boeken 'Fragmens Généalogiques' ook daar te vinden is'. Goethals erkent 'dat daar notities van Fr. J. de Castro in staan', maar noemt de schrijver van deze handschriften toch Dumont en minimaliseert tegelijk elke inbreng van Fr. J. de Castro: *Castro, dont je reconnais le zèle et le savoir, ne pouvait rien par lui-même* (idem, p. 155). Dumont zou volgens Goethals dus als 'secretaris' van de Castro al het werk gedaan hebben.

In ons boek (pp. 155-156) hebben we bij die beweringen van Goethals toen al heel wat bedenkingen gemaakt. Hierbij steunden we o.a. op de chronologie: Dumont was 55 jaar jonger dan de Castro. Als hij al ooit secretaris van de Castro zou geweest zijn, was dit hoogstens enkele jaren als jonge twintiger enkele jaren voor de Castro's overlijden (op 78-jarige leeftijd). Dat de Castro 'helemaal niets uit zichzelf kon', wordt ook heel erg tegengesproken door de talrijke en vaak erg omvangrijke handschriften die hij vervaardigde en die alle zeer doorwrocht zijn, zeer verzorgd geschreven en geïllustreerd met massa's wapenschilden.

We wilden 'Dumonts' handschriften toch ook wel eens zien. We vroegen dus alle nummers die in de catalogus aan hem toegeschreven zijn op. Het waren alle 'anonieme' handschriften; een samensteller wordt niet vermeld op een titelpagina of op een andere plaats. De toewijzing aan 'Dumont' staat enkel in de catalogus.

HF 20, delen 1 tot 8

HF 23, delen 1 en 2, HF 24

TOEWIJZINGEN AAN EEN SAMENSTELLER VAN ANONIEME HANDSCHRIFTEN

Groot was onze verbazing toen we vaststelden dat van die 19 volumes toegewezen aan Dumont er 13 waren die helemaal in het geschrift en tekenstijl van Frans Jozef jr. de Castro zélf waren: hetzelfde kleine, ronde, verzorgde en erg leesbare geschrift en massa's getekende wapenschilden in een kundige en erg duidelijke tekenstijl.

De nummers 21 en 22 (zelf bestaand uit resp. 4 en 2 volumes) zijn geschreven in een *ander*, laat 18de-eeuws hellend geschrift. Maar deze zes volumes zijn de letterlijke kopieën van andere volumes uit dezelfde groep: de vier volumes van nr. 21 zijn kopieën van de nrs. 20/7, 20/6, 20/5 en 20/4 en de twee volumes van nr. 22 zijn kopieën van nrs. 23/1 en 23/2, deze laatste in het handschrift van de Castro.

Met andere woorden: alles wat in de catalogus aan Dumont toegeschreven staat, betreft in werkelijkheid origineel werk van Fr. J. de Castro zelf of kopieën van zijn werk!

De naam *Dumont* in de catalogus is een achteraf gemaakte toewijzing. *Mogelijk* zijn de nrs. 21 en 22, kopieën gemaakt door Josse Dumont. Maar we konden niet de hand leggen op een autograaf van Josse Dumont om mee te vergelijken.

De Castro's handschriften staan in de catalogus dus alle foutief toegewezen aan Dumont. Iemand is daarvoor verantwoordelijk. Wie? Dit is voorlopig nog niet geheel duidelijk.

Maar eerst willen we enkele argumenten vermelden waarom Dumont de samensteller zelfs niet kán zijn en waarom de Castro dit wél moet zijn.

DE ONMOGELIJKHEID VAN DUMONT ALS SAMENSTELLER VAN DE NRS. 20, 23 EN 24

We hebben de acht volumes van nr. 20, de twee van nr. 23 en het ene van nr. 24 blad voor blad bekeken, samen goed voor 1.829 folio's (meer dan 3.600 blz.). We konden vaststellen dat er *nergens* jaartallen van na 1765 in aange-

troffen worden⁴. De Castro overleed in april 1766. Dumont was toen 23 en leefde nog tot 1781. Indien hij de samensteller zou geweest zijn, dan zouden er ongetwijfeld nog tal van latere jaartallen in vermeld geweest zijn. Dit zet een toewijzing van Dumont als samensteller al meteen op losse schroeven. Bij de Castro past het ultieme jaar 1765 perfect.

In HF 20/3, blz. 113 (genealogie Sandelyn) staat onderaan rechts vermeld bij Adrien Sandelijn (+ 26 juni 1515) die viermaal huwde: *la postérité qu'il eut de ses 3 autres femmes se trouve dans mon grand livre de généalogies R-Z*. Nu heeft de Castro inderdaad een handschrift in vier grote delen samengesteld met daarin tal van genealogieën. En het vierde deel daarvan betreft precies families met namen beginnend met de letters R tot Z (zie ons boek, p. 120). Deze delen zijn in privébezit en konden we dus niet eenvoudig raadplegen, maar een genealogie Sandelin is ook gepubliceerd in het gedrukte boek *Recueil genealogique de familles originaires des Pays-Bas ou y établies* (Rotterdam, 1775) waarvoor de Castro's gegevens de bron zijn. We vonden de genealogie Sandelin er op pp. 290-298 en vonden op pp. 290-291 diezelfde Adrien Sandelijn met de afstamming van al zijn vier echtgenotes. De schrijver van HF 20/3 en van het grote genealogieboek (R-Z) waren dus eenzelfde persoon: Frans Jozef de Castro.

Maar er waren ook staalharde bewijzen dat Dumont onmogelijk de samensteller kon zijn van de acht volumes van nr. 20. Staan we even stil bij enkele andere bronvermeldingen (in hetzelfde geschrift als van de samensteller):

- In HF 20/5, f° 52 (genealogie de Vilers) staat onderaan: *Mr Jacobs, pretre à Louvain m'a donne cette branche 1731*. Dit kan niet door Dumont geschreven zijn, want hij werd pas geboren in 1743 (Fr. J. de Castro was toen 43).
- In HF 20/6, f° 90v (genealogie graven van Namen) vermeldt de samensteller waar en wanneer hij die genealogie kopieerde: *chez Mr le comte de Liminghe à Louvain, 1757*. Dumont was in 1757 pas 14 jaar oud (de Castro 69).
- HF 224 is een grafschriftenboek voor Gent en omliggende dat in de titel vermeldt dat het een kopie is gemaakt in 1727. Het is helemaal in het-

⁴ Wel te verstaan, in het dominante de Castro geschrift. Soms, maar wel uiterst sporadisch treft men kleine aanvullingen in andere geschriften aan, daarover verder meer.

zelfde geschrift en in dezelfde tekenstijl voor familiewapens als de handschriften 20, 23 en 24. In de catalogus van het Heraldisch Fonds wordt erbij vermeld *Ecriture du Généalogiste du Mont*. Dit kan onmogelijk juist zijn want zoals al aangehaald, Josse du Mont werd pas in 1743 geboren, 16 jaar na de vervaardiging van de kopie.

- Er is ook nog ander bewijs maar dat behoeft iets meer uitleg:

In de nrs. 20, 23 en 24 vinden we regelmatig onder- of bovenaan een bronvermelding welke aangeeft van wie de samensteller iets toegestuurd had gekregen of bij wie hij had afgeschreven. We vinden er o.a. verwijzingen naar kanunnik E.A. Hellin, bv. *Mr le chanoine Hellin* (HF 20/1, f° 138v), *T.A. Casetta et Mr le chanoine Hellin* (HF 20/2, p. 163), *le chan(oin)e Hellin* (HF 20/7, f° 87v). We weten dat Emmanuel Auguste Hellin (1724-1803), kanunnik van Gent St.-Baafs in nauw contact stond met Frans Jozef jr. de Castro (zie ons boek pp. 157, 184). Hellin was al even zeer geïnteresseerd in genealogie en schreef er ook vele handschriften van vol⁵. In de handschriften 20, 23 en 24 treft men soms detailaanvullingen aan in een ander, puntig 18de-eeuws hellend geschrift dat zeer herkenbaar is als het geschrift van Hellin: bv. in HF 20/4, f° 86v schreef hij erbij: *Gislain Schoorman, J.U.L. / Chanoine et Doien de St. / Bavon mort 1700*. E.A. Hellin was zeer goed geplaatst voor dit gegeven: hij publiceerde immers in 1772 een boek over de bisschoppen en het kapittel van kanunniken van de Gentse St.-Baafskathedraal. De aantekenboekjes werden dus al wel eens uitgeleend aan Hellin die er dan soms iets bij schreef.

Eenmaal maakte Hellin zo'n uitlening zelfs zeer duidelijk: zo staat in HF 20/8, f° 56v in de Castro's geschrift de volgende opmerking: *selon Mr Hellin les armes de Marie Cornille de Crocq sont comme cij joint: un pelerin etc^a*. In een aansluitende zin, maar in een ander geschrift dat we kennen als dat van Hellin, leest men: *comme il a trouvé dans la belle genealogie de Donckere*. De Castro had dus een informatie, verstrekt door Hellin opgenomen en hem als bron daarvoor vermeld. Later leende hij zijn aantekenboekje uit aan Hellin en toen deze die opmerking las, vulde hij op zijn beurt aan waar hij dat gegeven had gevonden.

⁵ De belangrijkste zijn bewaard in de afd. handschriften van de Koninklijke Bibliotheek (Fonds Goethals).

De vele genealogische handschriften die Hellin zelf samenstelde zijn veelal nog bewaard in de Koninklijke Bibliotheek Brussel (afd. hs., fonds Goethals). Twee ervan (nrs. 806 en 807) vermelden op hun titelblad: *Genealogies tirees Du premier Livre des Fragments de Mr de Castro Puyvelde 1760* en (idem formulering) ... *du 2° Livre ...* (zie ons boek p. 129). We noteerden respectievelijk de eerste 40 en 30 namen (telkens ongeveer de helft van het geheel) van de families waarvan een genealogie in deze handschriften staat. We vergeleken of en waar die namen voorkwamen in een naamtafel achteraan in één der volumes van HF 20/1-8, 23/1-2 of 24. Dit was het geval voor resp. nrs. 24 en 20/2. Deze waren dus de brontekst waaruit Hellin kopieerde.

We trekken er de aandacht op dat Hellin expliciet vermeldt dat hij zijn kopieën maakte in 1760. Toen leefde de Castro nog (hij was toen 72 jaar) en hij had al vele andere aantekenboekjes in de loop der decennia gevuld. Dumont was in dat jaar een 17-jarige. Hij kan daarom andermaal niet de schrijver zijn van HF 24 en HF 20/2.

FELIX VICTOR GOETHALS PROMOTOR VAN DUMONT MAAR HIJ SPREEKT ZICHZELF TEGEN

Nu aangetoond is dat Dumont niet de vele aantekenboekjes heeft volgeschreven, maar wel de Castro, vroegen we ons af wie Dumont als onterechte samensteller naar voor had geschoven. Was Goethals de 'schuldige' of had hij alleen een eerdere geponeerde foute toekenning overgenomen?

Hiervoor moesten we even duiken in de geschiedenis van het Heraldisch Fonds en de levensloop van Felix-Victor Goethals (1799-1872).

Op welk moment precies de aantekenboekjes van de Castro in de verzameling genealogische en heraldische handschriften van de Heraldische Kamer terecht kwamen, was moeilijk te achterhalen, maar we konden wel een tijdsinterval afbakenen: gezien ze nog gebruikt werden voor de uitgave van enkele gedrukte werken in 1775, 1776 en 1778 (zie hoger) moet het wel van na – afgerond – 1780 zijn. Vanaf 1794 verliet het Heraldisch Fonds Brussel en begon het fonds aan een omzwerving die een halve eeuw zou duren. Na de tweede inval van de Franse Revolutionairen (1794) werd de verzameling om veiligheidsredenen naar het buitenland gebracht: op 21 juni 1794 werd de hele collectie (handschriften, boeken en voorwerpen) van de Heraldische

Kamer in dertig kisten op een boot gezet richting Rotterdam en vandaar ging de collectie via Düsseldorf, Mainz en Frankfurt naar Würzburg om in 1795 via Regensburg naar Linz te worden overgebracht. In 1799 belandden de handschriften en de bibliotheek in Wenen. Daar bleven ze tot 1826. De regering van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden kon ze in dat jaar laten overbrengen naar Den Haag. Pas begin januari 1844 keerde de verzameling naar haar oorspronkelijke plaats in Brussel terug. Sinds haar ontstaan in 1731 was er nooit een catalogus van geweest. Pas na de terugkeer naar Brussel werd een gedetailleerde catalogus opgemaakt⁶.

Felix-Victor Goethals (°Gent, 1799) was een bibliofiel en genealoog. Gefortuneerd als hij was, kon hij zich massa's boeken en handschriften aankopen. In 1824 werd hij aangezocht om de bijzonder rijke bibliotheek van de stad Brussel te catalogiseren. In 1831 werd hij directeur van de stadsbibliotheek. Deze bibliotheek werd echter verkocht aan de Staat en in 1842 ondergebracht in de Koninklijke Bibliotheek (de 'nationale' bibliotheek van België). Hij volgde de bibliotheek, maar werd geen lid van de staf van deze instelling en ressorteerde rechtstreeks onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken. En onder dit ministerie ressorteerde ook de Raad van Adel, die in 1844 haar Heraldisch Fonds had gerecupereerd. Goethals die tot dan vooral biografieën van schrijvers had gepubliceerd, hield zich vanaf dat jaar nog enkel met genealogie bezig⁷.

Goethals maakte intensief van deze verzameling gebruik: in zijn eigen omvangrijke genealogische-heraldische verzameling van handschriften en boeken die hij opbouwde (en bij testament schonk aan de Koninklijke Bibliotheek) betroffen zijn nummers 996 tot 1049⁸ een vijftigtal portefeuilles met kopieën van documenten uit handschriften van dit Heraldisch Fonds⁹. Deze kopieën liet Goethals tegen betaling maken door allerlei klerken en hij klasseerde die massa's afschriften daarna alfabetisch. Thans zijn deze afschriften ingebonden in 54 hoge banden. Bij elk afschrift stond op de eerste bladzijde in de linkse marge een verwijzing naar het oorspronkelijke document in het Heraldisch Fonds waarop de kopie werd gemaakt.

6 P. DE WIN, 'Het "Heraldisch Fonds" ...', art. cit., pp. 402-404.

7 A. PINCHART, *Catalogue de la bibliothèque de M. F.-V. Goethals. Manuscrits*, Brussel, 1878, p. 113.

8 Zie de gedrukte catalogus A. PINCHART, *Catalogue ... Goethals. Manuscrits*, p. 237.

9 Niet enkel de hier genoemde 54 nummers uit zijn verzameling werden daar gekopieerd maar ook zijn nummers 566, 611-633, 650-660, 594, 712, 713, 716, 1216, 1261, 1312, 1317, 1372, 1376, 1426 en 1860-1874 (61 nummers).

Zo vindt men tal van verwijzingen van de vorm *Dumont, T I* (of *II, III, IV, V, VI, VII, VIII*), *nnn*. Bv. bij de familie de Beelen: *Dumont, T VII, 137v-139*. In het Heraldisch Fonds, nr. 20/7 vinden we op de geciteerde folionummers de gegevens over de familie de Beelen inderdaad terug. We vergeleken van deze soort nog 50 andere verwijzingen en telkens vindt men de families terug op de geciteerde folio- of bladzijdenummers in de handschriften HF 20/2 tot 20/8 en voor de verwijzingen naar *Dumont, T I* in HF 24. Tot hier is Goethals getrouw aan zijn (foute) overtuiging dat de handschriften HF 20/1 tot 20/8 door Josse Dumont waren samengesteld.

Maar we vinden ook, in mindere mate, verwijzingen van de vorm *Castro de Puyvelde, Quartiers T I, p. nnn*. Van deze soort verifieerden we 15 verwijzingen met wat staat in het handschrift HF 23/1 en de opgegeven folionummers kloppen telkens.

Hiermee spreekt Goethals dus zichzelf flagrant tegen. Want hij had toch moeten zien dat de handschriften HF 20/2 tot 20/8, 23/1 en 24 alle in één en hetzelfde geschrift zijn. Toch kende hij dit geschrift voor de nrs. 20/2 tot 20/8 en 24 toe aan Josse Dumont en voor 23/1 aan Fr. J. de Castro, wat natuurlijk niet kan. Hij heeft mogelijk getwijfeld, maar dan toch verkeerdelijk voor Josse Dumont gekozen. Of hadden de handschriften die in de tegenwoordige catalogus (getypt, 1940) staan als 'van Josse Dumont' al die kwalificatie meegekregen in de gedetailleerde catalogus opgemaakt in 1844 en had hij dit gewoon voor waar aangenomen?

Maar misschien werd die allereerste catalogus in 1844 wel gewoon door Goethals zélf opgemaakt. Hij was in elk geval als bibliofiel en gewezen Brussels stadsbibliothecaris de juiste man op de juiste (administratieve) plaats en op het juiste moment.

DRUKKER-BOEKHANDELAAR ERMENS EN DUMONT

Goethals verkondigde al in 1849 dat Dumont de samensteller was van de in 1776 anoniem gepubliceerde boekjes *Fragmens généalogiques* (gebaseerd op de handschriften in het Heraldisch Fonds): in zijn *Dictionnaire généalogique et héraldique des familles nobles du royaume de Belgique*, dl. I, p. 191 (gedrukt Brussel, 1849) schreef hij in een voetnoot bij een Marie Charlotte de Quadjonck: *Voyez sur cette famille les Fragmens généalogiques (par Dumont), t. 4, p. 239* (waar deze persoon inderdaad vermeld staat).

Enkele jaren eerder, in een veilingcatalogus van 15 december 1845, waren die vier deeltjes *Fragmens généalogiques* ook al omschreven als van Dumont: lot nr. 1070 werd er omschreven als: *Fragmens généalogiques avec écussons et cette épigraphe: Ce monde est un grand bal, où des fous déguisés, etc...*, Genève, 1776, 4 vol. in-12, v. (par Dumont, official de la chambre des comptes de Brux.)¹⁰. Zat Goethals er voor iets tussen in die toewijzing?

Maar verder gravend zagen we dat al in november 1805 (Goethals was toen nog een kleuter ...) in een veilingcatalogus, bij lot nr. 7132 staat: *Fragmens généalogiques, par le même Dumont, Genève, (Liège) 1776, 4 tom. 2 vol.*¹¹ Er werd voor hem verwezen naar een eerder lot, nr. 7126: *M. Dumont official au greffe des états de Brabant*. Hier haalde Goethals, 40 jaar later, allicht de mosterd ...

Die veiling van 1805 betrof de boekenvoorraad van de overleden boekhandelaar Joseph Ermens uit Brussel. En deze laatste veilde bij leven o.a. op 1 oktober 1784 de bibliotheek van G.C.J. Del Marmol, waar we bij twee andere boeken (ook genealogieën en kwartierstaten) de vermelding vinden: *par M. Dumont, Official des Etats de Brab.*¹²

Dumont (1743-1781) en Ermens (1735-1805) waren generatiegenoten. Ermens kende Dumont mogelijk als persoon betrokken bij de anonieme uitgave van een aantal boeken i.v.m. genealogie en kwartierstaten. Ermens leek degene te zijn die het eerst diverse van deze in zijn tijd anoniem gedrukte

10 [M. VANDALE] *Catalogue des livres de la Bibliothèque de feu Messire L. Deroovere de Roosemeersch, ancien conseiller de la cour d'appel à Bruxelles, composée particulièrement d'ouvrages héraldiques, tant imprimés que manuscrits, d'ouvrages historiques, de jurisprudence, etc... dont la vente se fera le lundi 15 décembre et jours suivants ... à la maison mortuaire, rue de Ruysbroek, 10 ... sous la direction de M. A. Vandale, libraire-éditeur ...*, Brussel: Wouters, 1845, p. 77 (het tekstje van Voltaire waarvan het begin geciteerd wordt, staat inderdaad op de titelpagina van alle deeltjes).

11 J.G. SIMON, *Vente d'une très grande et riche collection de livres, En toutes sortes de langues et classes, consistant en 8116 différens articles, entre lesquels se trouve un grand nombre d'éditions du XV.me siècle, délaissé par feu Joseph Ermens, en son vivant imprimeur-libraire à Bruxelles qui se fera ... Mardi 21 Brumaire an XIV (12 Novembre 1805) et jours suivants, ... dans la maison mortuaire, rue du Cure, derrière l'église de la Chapelle, Section 2, N° 739 en ladite ville, sous la direction de M. J.G. Simon*, Brussel, J.G. Simon, 1805 (deel 2, p. 728 waar de gedrukte genealogische werken nrs. 7126, 7127, 7128, 7130, 7131 en 7132 alle aan dezelfde Dumont worden toegeschreven (wat onjuist is, zie hoofdstuk 3 van ons boek, pp. 135-170).

12 [J. ERMENS], *Catalogue des livres de la bibliothèque de feu messire Gabriel-Charles-Joseph Del Marmol, rédigé & mis en ordre par Jos. Ermens, imprimeur-libraire. La vente de cette bibliothèque commencera Vendredi le 1 Octobre 1784 ... à la maison mortuaire, derriere l'église de Finis-Terrae, à Bruxelles*, Brussel, J. Ermens, 1784, p. 301: lot nr 2693 (*Généalogies de quelques familles des Pays-Bas, ... Amsterdam, 1774 en 2694: Quartiers Généalogiques des Familles Nobles des PaysBas, ... L.J.P.C.D.S., Cologne, 1776.*

genealogische werken systematisch toewees (maar onterecht) als samengesteld 'door Dumont'. Goethals volgde hem daarin, maar vergiste zich totaal door ook de originele handschriften die de bron voor deze gedrukte werken waren, ook het werk van Dumont te noemen.

DE AANTEKENBOEKJES VAN FRANS JOZEF JR. DE CASTRO

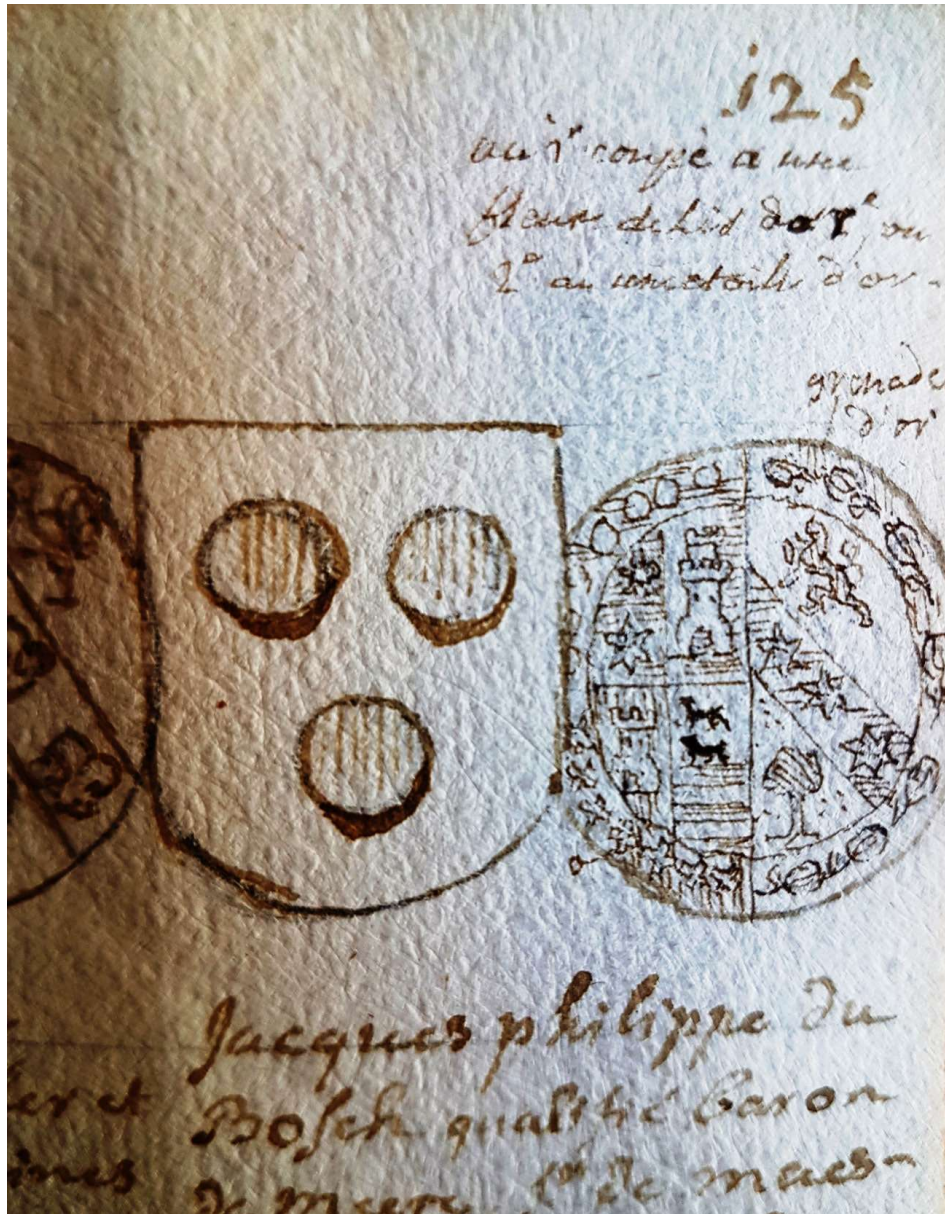
In ons boek schreven we al (p. 173) dat Frans Jozef de Castro ook aantekenboekjes gebruikte en waarvan hij er meerdere moest hebben gevuld: hij schreef in zijn brief van 29 oktober 1754 aan zijn achter-achterkozijn Eugenius Ignatius de Castro dat hij van plan was ... *over te brengen eene van mijne kladboeckskens des fragments genealogiques*, ... Ook in zijn brief van 25 juli 1755 schreef hij: ... *overgesteld in eene van mijne kladboeckskens*. Op 29 januari 1760 had hij het over een *looperken* : *een genealogike ... hetwelke in mijn looperken hebbe overgesteld ende verbeterd ... in mijn looperken aengetekent*. We weten dat hij op vele plaatsen in Vlaanderen kwam en daarvan gebruik maakte om grafschriften te noteren of handschriften te raadplegen om er nota's uit te nemen.

Dat hij zich van kladboekjes bediende voor optekeningen ter plaatse kan ook moeilijk anders als we zien hoe zijn grote handschriften met zeer veel zorg samengesteld zijn: zeer verzorgd geschreven en de talrijke fraai getekende wapenschilden alle in kleur gezet. Dit zijn eindproducten na lange voorbereidingen waarbij uit vele bronnen gegevens werden opgetekend, overgepend uit correspondentie, in archieven, bij andere genealogen of vanaf grafmonumenten in kerken.

Van zijn aantekenboekjes kenden we tot nu toe slechts één enkel klein boekje (17 x 11 cm, 77 folio's) met aantekeningen van grafschriften (zie ons boek, p. 107, nr. 2). Dit aantal aantekenboekjes kan nu in één klap met elf uitgebreid worden: de acht volumes van nr. 20, de twee volumes van nr. 23 en het ene volume van nr. 24.

Al deze boekjes zijn zeer uniform. Zij hebben alle een bladspiegel van ongeveer 15 x 20 cm. De dikte van het boekblok varieert tussen 2,5 en 4 cm en ze tellen tussen de 133 en 194 folio's. De oorspronkelijke kaften en mogelijk een titelblad zijn verloren gegaan en vervangen door eenvoudige, thans zeer versleten kaften die we schatten te dateren van het midden of het derde kwart

van de 19de eeuw. Op de ruggen werd een volgnummer gedrukt. Meerdere ruggen en vele platten zijn volledig losgekomen.

HF 20/8, f° 125 (detail)

Al deze aantekenboekjes zijn in eenzelfde geschrift, meestal verzorgd en steeds goed leesbaar. De zeer talrijke getekende wapenschildjes zijn niet ingekleurd, maar bevatten wel de klassieke heraldische arceringen om kleuren aan te duiden. Grote vlakken (bv. het veld van een schild) zijn hierbij slechts in een hoek (meestal linkerbovenhoek) gearceerd om de tekening niet te

overladen. Vaak is nog te zien dat hij wapenschilden eerst in potlood tekende om die later (thuis?) te overtrekken met inkt.

Hij was zeer bedreven in het tekenen van wapenschilden, ook de meest ingewikkelde. Als voorbeeld hiervoor kunnen we zijn tekening van het wapen van Marie Françoise de la Torre (x 1674) vernoemen (HF 20/8, f° 125 kwartierstaat de Vicq): in een slechts 22 mm hoge tekening van haar ovaal wapen wordt een wapenschild voorgesteld, gedeeld en dan nog eens gevierendeeld en dat alles binnen een schildrand beladen met figuren. De 'meubels' in dit wapen: sterren, toren, leeuw, boom, granaatappels, penningen, kruisjes moeten getekend zijn met een pen die nauwelijks een haar dik was ... En toen hij dit tekende was hij allicht de 70 jaar al een tijdje voorbij want het staat in zijn negende en allerlaatste aantekenboekje van genealogische fragmenten (zie verder over de periode waarin hij die aantekenboekjes vulde).

De tekst is in het Frans, maar vaak zijn er toch allerlei opmerkingen in het Vlaams, zeker die van praktische aard, bv. om een kleur te specificeren op een onderdeel van het schild of helmteken dat te klein is om te arceren.

Zijn aantekenboekjes zijn meestal gefolieerd (d.w.z. de *bladen* werden genummerd), maar drie van zijn boekjes, de nrs. HF 20/2, 20/3 en 24 zijn gepagineerd (d.w.z. de *bladzijden* werden genummerd). Voor de aantekenboekjes die uitsluitend kwartierstaten bevatten (nrs. HF 23/1 en 23/2) werd het folionummer steeds op de linkse van de twee tegenover elkaar liggende bladzijden geschreven. Hij spreidde een kwartierstaat over die twee bladzijden en dan is het logischer het bladnummer te plaatsen bij het begin, linksboven op de keerzijde van een blad.

DE OORSPRONKELIJKE VOLGORDE VAN DE CASTRO'S AANTEKENBOEKJES

Fr. J. de Castro vulde zijn aantekenboekjes allicht à fur et à mesure dat nieuwe genealogische informatie hem bereikte. Was een boekje vol, dan begon hij een nieuw.

Ongetwijfeld nummerde hij ze in chronologische volgorde, misschien op een voorblad, maar daar is geen spoor meer van (verloren?). Of anders met een volgnummer op de kaft of op de rug, maar de oorspronkelijke 18de-eeuwse omslagen zijn vervangen door 19de-eeuwse kaften. Op de ruggen werden

voor nr. 20 deelnummers 1 tot 8 gedrukt en voor nr. 23, deelnummers 1 tot 2. Maar we moesten helaas vaststellen dat deze vaak *niet* de correcte oorspronkelijke deelnummers zijn.

Fr. J. de Castro legde boekjes aan met aantekeningen van genealogische fragmenten met daartussen ook wel kwartierstaten (eerste reeks) en boekjes met uitsluitend kwartierstaten (tweede reeks). Hij vermeldde bij een genealogisch fragment of een kwartierstaat soms een doorverwijzing naar een van zijn andere boekjes. In het bijzonder lezen we in HF 20/6, f° 155 ... *voyez aussi mon 9 livre des fragments genealogiques pag. 176*. Hij had dus zeker *negen* boekjes van de eerste reeks, wat dus niet past bij de slechts 8 deelnummers van nr. 20, in de catalogus omschreven als *Généalogies ... 8 volumes*.

Zoals gezegd hebben we de ca. 3.600 bladzijden van de 11 volumes (nrs. 20/1-8, 23/1-2 en 24) bekeken en (o.a.) alle doorverwijzingen naar andere aantekenboekjes genoteerd. Hiermee was het mogelijk de Castro's originele (en allicht chronologische) volgorde te reconstrueren. In het bijzonder bleek daaruit dat nr. 24 hoort bij de acht deelvolumes van nr. 20 en dat het zelfs het allereerste deeltje is van zijn reeks genealogische fragmenten.

Bij deze reconstructie maakten we ook gebruik van twee cahiers van kan. E.A. Hellin, namelijk zijn hoger al genoemde *Genealogies tirees Du premier Livre des Fragments de Mr de Castro Puyvelde 1760* en (idem formulering) ... *du 2° Livre ...*

De kantlijnverwijzingen in Goethals' afschriften (zie hoger, Fonds Goethals nrs. 996-1049) waren hierbij ook nuttig. Maar zij tonen aan dat, toen deze afschriften gemaakt werden (tussen 1844 en 1872), weliswaar zijn verwijzingen *Dumont, T II ... VIII* overeenstemmen met de deelnummers 2 tot/met 8 van HF 20, maar dat zijn verwijzing *Dumont, T I* verwijst naar HF 24. Voor wat betreft zijn verwijzing *Castro de Puyvelde, Quartiers, T I* bleek dit overeen te stemmen met HF 23/1. Op het moment van inbinden in de 19de eeuw lijkt het eerste volume dus al verplaatst te zijn, weg van de andere zeven (naar een nr. 24) en zijn plaats (20/1) ingenomen door een ander gelijkaardig volume.

Thans is er nog een bijkomend probleem: van diverse van deze aantekenboekjes zijn de ruggen met daarop het deelvolgnummer helemaal los zodat niet meer uit te maken is bij welk boekje het hoort. Van het dikste deel van

de acht volumes in HF 20 dat 192 folio's telt en een boekblok is van bijna 4 cm, is het rug-gedeelte van de omslag er niet meer. De rugkant van het boekblok is beplakt met 19de-eeuws krantenpapier waarop later "XX.1" werd geschreven. We vinden wel nog een losse rug met opdruk: "20 / GENEALOG. 1" met een opgekleefd etiket "Tome 1" maar die rug is slechts 2,4 cm breed en kan daar dus niet bij gehoord hebben.

Niettemin, na veel natrekken van de Castro's eigen verwijzingen, zijn we er toch in geslaagd om de oorspronkelijke volgorde van zijn negen volumes genealogische fragmenten en twee volumes kwartierstaten te reconstrueren:

Verwijzingen uit originelen de Castro (HF 20/1-8, 23/1-2, 24) of verwijzingen uit kopieën: HF 21, 22 of KBR, hs, FG 806 en 807 (Hellin)	Huidig nummer	Verwijzing in KBR, FG 996-1049	Volgnr. Fr. J. de Castro
<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/3, p. 337 staat: ... <i>voyez mon 6° livre des fragments geneal: pag. 171 et 172</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 6°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/1, f° 171-172. - in HF 20/7, f° 126 staat: (genealogie van Doetinghem) ... <i>voyez mon 5 livre des fragments geneal: pag 86vso ...</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 5°; maar er is een schrijffoutje want Fr.Gen. 5° = HF 20/5 bevat op f° 86v-87 een genealogie de Smet; 5° moet 6° zijn want datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/1, f° 86v-87. - in HF 23/2, f° 38rechts staat: ... <i>vide livre 6 des fragments genealogiques fol. 123 vso</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 6°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/1, f° 123v. - in HF 24, p. 264 staat: (genealogie Saulty) ... <i>voyez livre 6 des fragments geneal.</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 6° maar zonder opgave van een folio; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/1, f° 18. 	HF 20/1		Fr.Gen. 6

<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/3, p. 2 staat: ... <i>te sien in mijn tweede boeckxken de fragments geneal.</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 2° maar zonder opgave van een folio; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/2, p. 314-315. - in HF 20/4, f° 172 staat: ... <i>voyez mon 2° livre des fragments geneal: pag. 124</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 2°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/2, p. 124. - in HF 20/8, f° 85 staat: ... <i>voyez de cette famille, de Vanderhaegen mon 2 livre des fragments genealogiques pag: 203</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 2°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/2, pp. 203-204. - in HF 24, p. 205 staat: (gen. de Keysere) ... <i>vide tom 2 des fragments geneal. fol. 362</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 2°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/2, pp. 362-363. - in KBR, hs, FG 807 (een hs. van kan. Hellin), staat op het titelblad: <i>Genealogies tirees du 2° Livre des Fragments de Mr de Castro Puyvelde, 1760</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 2°; een steekproef van 30 genealogieën uit deze kopie van Hellin vindt men ook in HF 20/2. 	HF 20/2	Dumont T II	Fr.Gen. 2
<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/4, f° 164v staat: ... (Sersanders) <i>son epitaphe dans mon 3 livre des fragments geneal. fol° 147</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 3°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/3, p. 147. - in HF 20/6, f° 76 staat: ... <i>voyez leur posterité dans mon 3° livre des fragments geneal. fol.° 351</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 3°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/3, p. 351. 	HF 20/3	Dumont T III	Fr.Gen. 3

<ul style="list-style-type: none"> - in HF 21/4 (kopie van HF 20/4), f° 1 schreef de kopeïst: fragm. geneal. L. 4; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 4° 	HF 20/4	Dumont T IV	Fr.Gen. 4
<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/7, f° 166v staat: (kwartieren barones de Meulebeke) ... <i>voyez les armes de ce 16 quartiers dans mon 5 livre des fragments genealogiques pag. 129</i>; dit verwijst naar Fr.Gen. 5°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/5, f° 129. - in HF 21/3 (kopie van HF 20/5), f° 0 schreef de kopeïst: <i>fragm. de gen. L. 5</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 5° 	HF 20/5	Dumont T V	Fr.Gen. 5
<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/7, f° 155v staat: ... <i>vide mon 7 livre des fragmens geneal; pag. 58 la geneal. de Sweerts dit de Weert</i>; dit verwijst naar Fr.Gen. 7°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/6 f° 58. - in HF 23/1, f° 10rechts staat: ... <i>Marie Françoise princesse de Lichtenstein, voijez ses 16 quartiers dans mon 7. livre des fragments pag. 21 et 22</i>; dit verwijst naar Fr.Gen. 7°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/6, f° 21. - in HF 21/2 (kopie van HF 20/6), f° 1 schreef de kopeïst: <i>fragm. geneal. Liv. 7</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 7° 	HF 20/6	Dumont T VI	Fr.Gen. 7
<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/5, f° 101 staat: (genealogie van Voorspoel) ... <i>Charles, fils de Gilles, maior de Cavallerie, vide livre VIII des fragments geneal.</i>; dit verwijst naar Fr.Gen. 8°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/7, f° 81v. - in HF 21/1 (kopie van HF 20/7), f° 0 schreef de kopiïst: <i>fragm. gen. Liv. 8</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 8° 	HF 20/7	Dumont T VII	Fr.Gen. 8

<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/2, p. 289 staat: ... <i>voyez ... mon 9° livre des fragments geneal. pag. 15</i>; dit verwijst naar Fr.Gen. 9°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/8, f° 15. - in HF 20/6, f° 57 staat: (genealogie de Saint Genois) ... <i>non valet vide livre 9 des fragments pag. 29</i>; dit verwijst naar Fr.Gen. 9°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/8, pp. 29-30. - in HF 20/6, f° 155 staat: (genealogie du Bois de Fiennes) ... <i>voyez aussi mon 9 livre des fragments genealogiques pag. 176</i>; dit verwijst naar Fr.Gen. 9°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 20/8, f° 176-177. 	HF 20/8	Dumont T VIII	Fr.Gen. 9
<ul style="list-style-type: none"> - in HF 20/4, f° 118v staat: ... <i>voyez ... dans mon 1° 4</i> [cijfer 4 met twee schuine streepjes doorstreept] <i>livre des quartiers</i> [geschreven boven het doorstreepte <i>fragmens-généal.</i>], <i>fol^o 16</i>; dit verwijst naar Q.Gen. 1°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 23/1, f° 16. - in HF 23/2, f° 77 staat: ... <i>voyez ses</i> [Charles Philippe Joseph d'Ydegghem] <i>quartiers dans mon i livre des quartiers fol 55</i>; dit verwijst naar Q.Gen. 1°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 23/1, f° 55 rechts. - in HF 24, p. 258A staat: ... <i>geneal. van vander Moere staende in het i boeckxken des frag quartiers geneal. fol. 127</i>; dit verwijst naar Q.Gen. 1°; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men HF 23/1, f° 127. - in HF 22/1 (kopie van HF 23/1), f° 3rechts schreef de kopiïst: <i>quart. geneal. L. 2</i>; dit verwijst dus naar Q.Gen. 1° 	HF 23/1	Castro de Puy- velde- Quartiers T I	Q.Gen. 1

<ul style="list-style-type: none"> - in HF 23/1, f° 55rechts staat: ... <i>voijez les quartiers de cette dame</i> [Jeanne Therese Francoise de la Viefville] <i>dans mon livre des quartiers fol 77</i>; er wordt niet gezegd naar welk deel van Q.Gen. maar het gaat om het 2de deel; datgene waarnaar verwezen wordt vindt men in HF 23/2, fol. 77-77rechts. - in HF 22/2 (kopie van HF 23/2), f° 0rechts schreef de kopiïst: <i>Quart. Geneal. L. 2</i>; dit verwijst dus naar Q.Gen. 2° 	HF 23/2		Q.Gen. 2
<ul style="list-style-type: none"> - dat was zeker ook een deel van de <i>Fragments genealogiques</i>, want de naamtafel heeft als titel: <i>Tables des fragments genealogiques</i> - in KBR, hs, FG 806 (een hs. van kan. Hellin), staat op het titelblad: <i>Genealogies tirees Du premier Livre des Fragments de Mr de Castro Puyvelde, 1760</i>; dit verwijst dus naar Fr.Gen. 1°; een steekproef van 40 genealogieën uit deze kopie van Hellin vindt men ook in HF 24. 	HF 24	Dumont T I	Fr.Gen. 1

We stipten hoger al aan dat zijn aantekenboekjes HF 20/2, 20/3 en 24 gepagineerd zijn terwijl al de overige gefolieerd zijn. Nr. 24 is in zijn eigen nummering zijn eerste *Fragments Genealogiques*, HF 20/2 en 20/3 zijn tweede en derde. Ook dat paste dus perfect bij elkaar: in de eerste drie aantekenboekjes gebruikte hij paginering, daarna schakelde hij over op foliëring.

TIJDSPERIODE WAARIN DE AANTEKENBOEKJES GEVULD WERDEN

Frans Jozefs belangstelling voor genealogie moest er al geweest zijn van minstens ca. 1720, dus toen hij een jonge dertiger was. Dit valt af te leiden uit een brief van 20 juni 1730¹³ i.v.m. genealogie waarin hij het o.a. had over *de bewijsen en notitien door wijlen den heere grave van Rumbeke mij ter hant gestelt*. De graven van Rumbeke waren toen leden van de familie de Thiennes. Vier opeenvolgende waren: René (+ 27 februari 1675), zijn zoon

¹³ RAG, Fonds Desmanet de Biesme, nr. 972 (brieven i.v.m. genealogie aan Eug. Ign. de Castro).

Louis Thomas (° Rumbeke, 10 augustus 1642, + Rumbeke, 26 maart 1719), de kleinzoon René Charles (° Ere (Doornik), 1667, + Rumbeke, 11 september 1722) en achterkleinzoon Philippe René Hyacinthe (° ca. 1698, + Gent, 4 november 1724)¹⁴. In zijn brief kon het niet gaan om de vierde of de eerste want die waren respectievelijk nog in leven op de datum van de brief of al overleden nog voor de Castro geboren was. Het moest dus gaan om hetzij de derde of de tweede. Zijn bedrijvigheid op dat terrein was dus al gestart voor 1722 of voor 1719. Deze ging daarna nog decennialang door: zijn aantekenboekjes bevatten nog gegevens tot 1765, dit is één jaar voor zijn overlijden op 78-jarige leeftijd.

Zijn aantekenboekjes bevatten zeer weinig aanduidingen van de tijdstippen waarop hij bepaalde gegevens had genoteerd. Maar we vonden er toch enkele:

- In zijn vierde aantekenboekje (HF 20/4): op f° 123v lezen we dat hij zijn genealogisch fragment Heermans haalde *Uijt de advertentie van de Gazette van Antwerpen in date 17 july 1731 omme sich kenbaer te maeken als hoir ten sterfhuijse van Joffr Musaert* en op f° 158v in zijn beschrijving van de heraldische elementen in oude wandtapijten: *1732 op het kasteel van Humbeeck gelegen op de vaert van Brussel is een kamer behangen met ses stucken oude tapijte, waer in gewerckt sijn de waepens van...* Zijn vierde boekje vulde hij dus o.a. in de jaren 1731 en 1732.
- In zijn vijfde aantekenboekje (HF 20/5): op f° 52 lezen we (genealogie de Vilers, heren van *Bavechin*): *Mr Jacobs, pretre à Louvain m'a donne cette branche 1737*. Zijn vijfde boekje vulde hij dus o.a. in het jaar 1737.
- In zijn negende aantekenboekje (HF 20/8): f° 179: (genealogie van Praet) *Henry Joseph Guillaume van Praet encore a marier 1765*; f° 182: (genealogie Linden) *Jean Cornil van den Brande (x Sabine Jeanne Linden) sr de Reet mort 1765 le 4 avril*. Zijn negende en laatste boekje vulde hij dus o.a. in het jaar 1765, één jaar voor zijn overlijden. De vermelding van 4 april 1765 staat in de allerlaatste genealogie in zijn allerlaatste boekje. Deze is geschreven in zwarte inkt (de rest van het boekje is bijna steeds in bruine inkt) en we zien ook dat de folioverwijzing ernaar in zijn naamindex in

¹⁴ J. D(ELBAERE)-D(UMOULIN), 'Kasteel en Kasteelheren te Rumbeke', in: *Handelingen van Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk*, Nieuwe Reeks, XXXIII (1963-64), pp. 5-200 (ook afzonderlijk verschenen), pp. 88, 81, 92, 96, 100, 101, 109.

zwarte inkt is aangebracht in tegenstelling tot de rest van de index die in bruine inkt is. Die genealogie Linden werd dus toegevoegd aan het boekje toen de naamindex voor al de vorige genealogieën al opgemaakt was. In dat laatste boekje vinden we op f° 181v (ook in die genealogie Linden) ook nog wel een aanvulling *Anne Josephine Linden ... morte sans enf.(ants) le* [niet ingevuld] *dec 1765* maar dit is niet in het geschrift van de Castro maar in dat van Hellin.

Zijn eerste drie aantekenboekjes werden dus gevuld in of voor 1730 en de volgende zes tot in het jaar 1765. Rekenen we gemiddeld zes jaar per aantekenboekje dan zou het eerste begonnen zijn ca. 1712. Frans Jozef de Castro was toen ca. 24 jaar oud, in 1765 was hij 77. Hij is dus een halve eeuw actief geweest.

NOG HANDSCHRIFTEN VAN FR. J. DE CASTRO: HF 32, 51, 224 EN 265

Zoals hoger al vermeld zijn ook HF 51 en 224 in de catalogus toegewezen aan Josse Dumont, maar ook deze handschriften bleken na inspectie van Frans Jozef jr. de Castro te zijn. Het gaat om resp. uitgebreide genealogieën van 26 families uit de Zuidelijke Nederlanden en een grafschriftenboek met kwartierschilden voor de kerken van Gent en omliggende plaatsen.

We vonden ook nog een ander handschrift HF 32 dat in de catalogus vermeld wordt zonder toewijzing aan een of andere samensteller. Na inspectie bleek het ook van Fr. J. de Castro te zijn. Dit handschrift op groot formaat (A3) bevat negen uitgebreide genealogieën, waarvan van zeven de tekst en de getekende wapenschilden in respectievelijk het geschrift en tekenstijl van Frans Jozef de Castro zijn. Ook de naamindex achteraan is in zijn geschrift.

Tenslotte is er nog het anonieme handschrift HF 265, ook zonder toewijzing in de catalogus, dat we eerder al in ons boek (p. 109) op basis van een studie uit 1893 aan Frans Jozef jr. de Castro hadden kunnen toewijzen. Het gaat om *'Audhede van Brugge'* met een deel over de heraldiek van het toernooi van 1392 te Brugge en een deel betreffende grafschriften te Brugge en in enkele omliggende plaatsen. Onze beschrijving op basis van de studie uit 1893 kon nu ook vervolledigd worden.

Voor al deze handschriften verwijzen we naar de beschrijvingen als bijlage.

HOE ZIJN DEZE HANDSCHRIFTEN BELAND IN HET HERALDISCH FONDS?

In 1776 werden onder een titel *Fragmens Généalogiques* (met fictieve plaats van uitgave Genève en zonder naam van auteur, zie ons boek, pp. 155-159) een reeks van vier (+ twee) deeltjes gedrukt. Deze zijn duidelijk gebaseerd op HF 20/1-8 en 24: als er in de gedrukte deeltjes bronvermeldingen bij een genealogie staan, dan zijn het dezelfde als in de handschriften. F.-V. Goethals kent het auteurschap verkeerdelijk toe aan Josse Dumont. Dumont is *mogelijk* de redacteur geweest, maar dan in opdracht van de uitgevers, de broers de Beelen-Bertholff, schoonzoons van J. Fr. de Castro, maar de brontekst is wel van deze laatste en helemaal niet van Dumont (zoals hoger al uitvoerig is bewezen). HF 20/1-8 en 24 moeten dus nog bij de schoonbroers de Beelen-Bertholff geweest zijn toen de uitgave werd voorbereid. Hun intrede in het Heraldisch Fonds dateert dus zeker van ná 1776.

We weten dat ze al in 1849 deel uitmaakten van het Heraldisch Fonds: in dat jaar immers schreef F.-V. GOETHALS in het deel 2 van zijn *Dictionnaire ...*¹⁵ dat de originelen voor die in 1776 anoniem gepubliceerde boekjes *Fragmens Généalogiques* zich in de bibliotheek van de 'oude Heraldische Kamer' bevonden. P. De Win in zijn studie van de geschiedenis van deze verzameling stelt dat de nrs. 1 tot en met 272 al aanwezig waren in de verzameling die in 1844 vanuit Den Haag naar Brussel werd overgebracht, waaronder dus ook de nrs. 20 en 24.

De overbrenging situeert zich dus binnen de tijdsvork van 1776 tot 1844.

Het familiearchief en de handschriften kwamen bij de dochters van Frans Jozef de Castro en hun echtgenoten terecht. Deze overleden op volgende data:

- Carolina Eugenia de Castro (° 1731), + Waasmunster (Sombeke) 13 oktober 1824;
- haar echtgenoot Niklaas Ignatius Ferd. Joz. de Beelen-Bertholff, + Brussel, 15 september 1798;
- Joanna Maria Theresia de Castro (° 1733), + Philadelphia, USA, 11 september 1804;
- haar echtgenoot Fredericus Ignatius Franc. de Beelen-Bertholff, + Philadelphia, 7 april 1805.

¹⁵ F.-V. GOETHALS, *Dictionnaire généalogique et héraldique des familles nobles du royaume de Belgique*, dl. II, Brussel, 1849, p. 864.

Gezien het laatste echtpaar al sinds 1783 in de Verenigde Staten verbleef (zie ons boek, p. 59), lijkt het eerder dat het familiearchief en de handschriften in Brussel bewaard bleven bij het eerste echtpaar de Beelen-Bertholff – de Castro. Zeker het familiearchief de Castro en de mooiste handschriften van Frans Jozef kwamen terecht bij hun dochter Catharina L.J. de Beelen-Bertholff, gehuwd met Charles A.E., graaf van der Meere de Kruishoutem (zie ons boek, pp. 102-103).

Hoe werden de aantekenboekjes en de enkele andere 'mindere' genealogische handschriften verworven door de Heraldische Kamer? Om dit te onderzoeken dienen we eerst opnieuw even in de geschiedenis van de Heraldische Kamer te duiken.

De in april 1782 aangestelde luitenant-eerste-wapenkoning (tevens hoofd van de Heraldische Kamer) Charles Jean Beydaels voerde van meetaf aan een krachtig beleid om zoveel mogelijk handschriften van genealogische en heraldische aard te verwerven. Dit geschiedde deels rechtstreeks door schenking van edelen en particulieren, deels door aankoop, deels door recuperatie na gevoerde processen tegen erfgenamen van voorgangers -eerste-wapenkoningen die nog boeken, handschriften of voorwerpen in huis hadden uit het bezit van de Heraldische Kamer. In amper twaalf jaar tijd breidde Beydaels zo het bezit uit van een enkele tientallen handschriften en mappen met losse documenten tot liefst 820 handschriften en 530 drukwerken. Toen de Franse Revolutionairen de Zuidelijke Nederlanden waren binnengevallen bracht hij op 21 juni 1794 de verzameling in veiligheid: hij trok met de bibliotheek, de handschriften en de voorwerpen in enkele tientallen kisten dieper het Oostenrijkse keizerrijk in om uiteindelijk in Wenen neer te strijken. Ook toen de verzameling in Wenen was en nog tot aan zijn dood aldaar op 18 april 1811 groeide de verzameling nog door aanwinsten. Na Beydaels overlijden bleef de verzameling in Wenen achter tot de regering van het nieuwe Verenigd Koninkrijk der Nederlanden die in 1826 naar Den Haag kon laten overbrengen. Na de Belgische onafhankelijkheid keerde ze in 1844 eindelijk terug naar Brussel. Over een actieve verwervingspolitiek na 1811 is niets bekend, zodat we eerder geneigd zijn de intrede van de handschriften de Castro vóór dat jaar te situeren.

Nu lijkt het in eerste instantie tot de mogelijkheden te behoren dat Charles Beydaels de handschriften HF 20/1-8 en 24 (en de andere, HF 32, 51, 224 en 265) verwierf tijdens één van zijn 'bedeltochten' bij edelen om handschrif-

ten te verwerven voor de Heraldische Kamer. Die aantekenboekjes en de andere handschriften waren, zeker in vergelijking met de Castro's schitterend samengestelde grote compilatiewerken, van een mindere 'uitstraling' en daarom mogelijk vatbaarder voor afstand (de 'mooie' bleven nog lang in de familie). Een afstand zou dan moeten gebeurd zijn de dochters/schoonzoons van Fr. J. de Castro (de langstlevende dochter overleefde Beydaels nog dertien jaar).

Nu waren enerzijds de eerste wapenkoning Charles J. Beydaels (Brussel, 1747 – Wenen, 1811) en anderzijds de weduwe de Castro met dochters en schoonzoons geen onbekenden voor elkaar¹⁶. Maar de aard van hun relatie lijkt een gift van handschriften onwaarschijnlijk te maken. Om dit te begrijpen moeten we in de levensloop van Beydaels duiken.

Beydaels' vader overleed in 1768 en naar aanleiding daarvan onderbrak hij zijn studies aan de Leuvense universiteit waar hij zich als 21-jarige amper een semester te voren had ingeschreven. Daarna kwam hij terecht in een milieu van libertijnen en werd hij een bezeten kaartspeler. Toch slaagde hij erin om op 14 augustus 1769, met steun van de Heraldische Kamer, benoemd te worden tot wapenkoning voor het hertogdom Luxemburg en graafschap Chiny. Hij huwde op 13 januari 1772. Maar al gauw ontdekten zijn echtgenote, haar moeder en haar voogd dat hij in de twee jaar daarvoor (1770-1771) liefst 80.000 gulden had uitgegeven, geleend bij een groot aantal personen. Hij werd na dringend verzoek door de gerechtelijke overheid onder curatele geplaatst om hem te beschermen tegen zijn schuldeisers. Het jonge paar vluchtte ook naar Ath waar ze vier jaar verbleven. Zijn functie van wapenkoning Luxemburg werd tijdelijk waargenomen door zijn collega voor Namen.

Zijn schoonfamilie moest bovendien ook nog vaststellen dat hij in het geheim, amper twee weken na zijn huwelijk, op 7 februari 1772 nog eens 4.500 gulden geleend had. En deze laatste lening was hij aangegaan bij Maria Theresia de Beelen, geboren de Castro (de jongste dochter van Frans Jozef jr.). Hierop was hij een (woeker)rente van 10 % jaarlijks verschuldigd (een lijfrente voor haar drie kinderen). Maar Beydaels betaalde nooit en pas na 20 (!) jaar, in 1792 keerde hij voor het eerst een rente uit, onder druk van de schoonvader

16 Over hem, zie: L. DUERLOO, 'Qui était qui à la Chambre Héraldique au XVIIIe siècle', in: *Le Parchemin*, 53 (1988), pp. 218-256, i.h.b. pp. 219-221; J. ANNE DE MOLINA, 'Le dernier roi d'armes Beydaels et sa famille', in: *Brabantica*, 4 (1959), pp. 17-60 en 5 (1960), pp. 75-111, 60, 75-79 en 109.

van één van Maria Theresia's zonen. En hoewel hij daarna een akte had getekend met belofte van betaling van alle achterstellen binnen de zes maand, iets waar hij evenmin aan voldeed, betwiste hij in 1808 vanuit Wenen zelfs de geldigheid van die overeenkomst¹⁷. Hij overleed in 1811.

In een dergelijke relatie lijkt het eerder onwaarschijnlijk dat hij van de familie de Beelen, die de genealogische en heraldische handschriften van Fr. J. jr. de Castro geërfd hadden, de aantekenboekjes zou gekregen hebben voor de bibliotheek van de Heraldische Kamer, waarvan hij de voorzitter was tot aan zijn overlijden. Of heeft hij ze misschien toch, met geldelijke fondsen van de Heraldische Kamer, tegen een dure prijs overgekocht?

Een andere mogelijkheid hoe de handschriften in de Heraldische Kamer kunnen beland zijn, is via Josse Dumont. Zoals bekend had deze de aantekenboekjes gebruikt bij de redactie van de gedrukte werken gemaakt op basis van de Castro's handschriften. Dumont overleed al in 1781. Was de familie de Castro misschien ze vergeten terug te vragen en kwamen zij via de erfgenamen van Dumont na bemiddeling van Beydaels in het Heraldisch Fonds terecht?

BESCHRIJVING VAN DE NIEUW GEVONDEN HANDSCHRIFTEN VAN FR. J. DE CASTRO

Het geheel van handschriften door Fr. J. de Castro geproduceerd kan nu dus aangevuld worden met 14 extra volumes: de nrs. 20 (8 vols.), 23 (2 vols.), 24, 32, 51 en 224 van het Heraldisch Fonds. Van zes van deze volumes zijn ook nog eens kopieën in een ander geschrift aanwezig in dat Fonds (de nrs. 21, 4 vols.) en 22, 2 vols.).

1. Aantekenboekjes korte genealogieën en kwartierstaten families uit de Zuid. Nederlanden

Origineel

- 8 volumes uniform ingebonden.

¹⁷ Over die initiële lening van 1772, de onder curatele stelling, de terugbetalingsovereenkomst van 1792 en de verwerping door Beydaels van Wenen, 7 juni 1808 van de overeenkomst van 1772, zie: KBR, Fonds Goethals, drukwerken, nr. 37 (katern van acht bladzijden, genaamd *pièces justificatives*).

- Formaat: bladspiegel alle ong. 20 x 15 cm, dikte: ong. 2,5 cm.
- Ingebonden in 19de-eeuwse eenvoudige, zeer versleten kaften (enkele ruggen zijn helemaal, andere bijna los).
- In het geschrift en de tekenstijl van van Frans Jozef jr. de Castro.
- Inhoud:
 - korte genealogieën en kwartierstaten van families uit de Zuid. Nederlanden.
 - 20/1: gefolieerd: 194 folio's + naamtafel (ongenummerd).
 - 20/2: gepagineerd: 363 blz. (of 182 folio's) + naamtafel (ongenummerd).
 - 20/3: gepagineerd: 363 blz. (of 182 folio's) + naamtafel (ongenummerd).
 - 20/4: gefolieerd: 181 folio's + naamtafel (ongenummerd).
 - 20/5: gefolieerd: 133 folio's + naamtafel (ongenummerd).
 - 20/6: gefolieerd: 183 folio's + naamtafel (ongenummerd).
 - 20/7: gefolieerd: 181 folio's + naamtafel (ongenummerd).
 - 20/8: gefolieerd: 183 folio's + naamtafel (ongenummerd).
- Opmerkingen:
 - Er zijn geen oude 18de-eeuwse deelnummers in de volumes aanwezig (mogelijk ooit wel op nu verloren titelbladen ofwel op de verloren oorspronkelijke 18de-eeuwse kaft/rug), wel gedrukt op de 19de-eeuwse ruggen (bv. gedrukt: 20 / GENEALOG. 1 plus op etiket *Tome 1*) en moderne in potlood.
 - In 20/1 is op f° 1 een 19de-eeuws etiket gekleefd met erop geschreven: "*Généalogies et quartiers J. du Mont*".
- Bezit:
 - Fr. J. jr. de Castro (+ 1766).
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 20/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Afschrift (van vier volumes)

- 4 volumes op zelfde manier ingebonden als de acht volumes van Heraldisch Fonds, nr. 20.
- Formaat: bladspiegel alle ong. 20 x 15 cm, dikte: ong. 2,5 cm.
- Ingebonden in 19de-eeuwse eenvoudige, zeer versleten kaften.
- In een klein, regelmatig, naar voor hellend, goed leesbaar laat 18de-eeuws geschrift dat helemaal niet het geschrift van Fr. J. de Castro is. De teke-

ningen van de wapenschilden zijn ook van mindere kwaliteit (krommere, wat beverige lijnen, minder mooie tekeningen van leeuwen en andere dieren, enz...).

- Inhoud:
 - Korte genealogieën en kwartierstaten van families uit de Zuid. Nederlanden.
 - 21/1: gefolieerd: 180 folio's + naamtafel (doorgenummerd tot 182); dit is een kopie van 20/7.
 - 21/2: gefolieerd: 182 folio's + naamtafel (ongenummerd); dit is een kopie van 20/6.
 - 21/3: gefolieerd: 132 folio's + naamtafel (ongenummerd); dit is een kopie van 20/5.
 - 21/4: gefolieerd: 181 folio's + naamtafel (ongenummerd); dit is een kopie van 20/4.
- Opmerkingen:
 - Niet altijd is alles volledig gekopieerd, bv. 21/1 f° 88 tot/met 98 zijn hoofdzakelijk lege bladen, van de genealogie *Schynckele* werden enkel de wapenschilden gekopieerd maar niets van de tekst. De volledige tekst (met de wapenschilden) vindt men in 20/7, f° 95-99.
 - Er wordt expliciet verwezen naar de originelen van waar af de kopie werd gemaakt:
 - * 21/1, f° 0: helemaal linksboven: *fragm. gen. Liv. 8.*
 - * 21/2, f° 0: helemaal linksboven: *fragm. geneal. Liv. 7.*
 - * 21/3, f° 0: helemaal linksonder: *fragm. de gen. Liv. 5.*
 - * 21/4, f° 0: helemaal linksboven: *fragm. geneal. Liv. 4.*
 - In 21/1 werd tussen f° 0v en 1 werd een strookje papier ingekleefd, beschreven door een 19de-eeuwse pen met de tekst: *Nr 21 dl 1, ... dit is gelijkloidend met een vorig boek.*
 - In 21/4 op f° 0 onderaan: *N.B. les mots pointés Sont de l'écriture de Mr. Le chanoine Hellin.* De met puntjeslijnen gemarkeerde teksten vindt men in 20/4 inderdaad bijgeschreven in het puntig 18de-eeuws hellend geschrift van kanunnik Hellin. De kopiïst kende dus het geschrift van kan. Hellin. (bv. f° 83: *Jacques Dullaert mort 1573 16 avril X* met onderaan nogmaals: *X ecriture de Mr Hellin*; f° 86v: verticale streepjeslijn links van de drie regels: *Gislain Schoorman, J.U.L. / Chanoine et Doien de St. / Bavon mort 1700 X* met onderaan nogmaals: *X Mr Hellin*; f° 177: *Germaine van der Zype, ep(ous)a 1° Pierre de Briarde ... 2. François Donche de Beaulieu*).

- Bezit:
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 21/1, 2, 3, 4.

Afschrift (van twee volumes) (zie ook ons boek, p. 129)

- Formaat: bladspiegel beide vols. ong. 20,5 x 16 cm, dikte: 0,8 cm.
- Ingebonden in 19de-eeuwse kaften met goudopdruk op de rug.
- Rugtitel: *Castro – Fragments*.
- Geschreven in het typische laat 18de-eeuws, naar voor hellend en spitse geschrift van kan. E.A. Hellin.
- Titelblad: bovenaan, geschreven:
 - (vol. 1) *Genealogies tirees Du premier Livre des Fragment de Mr de Castro Puyvelde 1760.*
 - (vol. 2) *Genealogies tirees du 2° Livre des fragments de Mr de Castro Puyvelde 1760.*
 - Onderaan telkens een gestempeld heraldisch ex libris van F.-V. Goethals met rond het wapenschild een lint met de tekst: BIBLIOTHEQUE DE F.V. GOETHALS DONNÉ A L'ÉTAT PAR M^o EN 1875.
- Gepagineerd: 93 en 97 blz.
- Inhoud:
 - Korte genealogieën en kwartierstaten van families uit de Zuid. Nederlanden.
 - Alfabetische tafels op familienamen.
- Opmerkingen:
 - kan. E.A. Hellin kopieerde enkel de genealogieën, niet de kwartierstaten.
 - De naamindex is geen kopie van die van de Castro maar een nieuw gemaakte index.
- Bezit:
 - Voor 1845: bibliotheek L. de Roovere de Roosemeersch, geveild 1845, nr. 230.
 - Felix-Victor Goethals [1799-1872] door aankoop op de veiling van 1845.
 - 1875: KBR bij testamentaire schenking door F.-V. Goethals.
 - 2019: KBR, FG 806 en 807.

2. Aanteckenboekje korte genealogieën en kwartierstaten families uit de Zuid. Nederlanden

Origineel

- 1 volume op zelfde manier ingebonden als de acht volumes van Heraldisch Fonds, nr. 20.
- Formaat: bladspiegel ong. 20 x 15 cm, dikte: ong. 2,0 cm.
- Ingebonden in een 19de-eeuwse eenvoudige, zeer versleten kaft.
- In het geschrift en de tekenstijl van Frans Jozef jr. de Castro.
- Gepagineerd: 267 blz.
- Inhoud:
 - Korte genealogieën en kwartierstaten van families uit de Zuid. Nederlanden.
 - Naamtafel (ongenummerd) genoemd *Tables des fragments genealogiques*.
- Opmerkingen:
 - hoort bij de acht volumes van nr. 20 en is in feite het oorspronkelijke eerste volume uit een reeks van negen.
- Bezit:
 - Fr. J. jr. de Castro (+ 1766).
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 24.

3. Aanteckenboekjes voor kwartierstaten van families uit de Zuid. Nederlanden

Origineel

- 2 volumes op zelfde manier ingebonden als de acht volumes van Heraldisch Fonds, nr. 20.
- Formaat: bladspiegel alle ong. 20 x 15 cm, dikte: ong. 2,5 cm.
- Ingebonden in 19de-eeuwse eenvoudige, zeer versleten kaften.
- In het geschrift en de tekenstijl van Frans Jozef jr. de Castro.
- Inhoud:
 - Kwartierstaten van families uit de Zuid. Nederlanden.
 - 23/1: gefolieerd: 133 folio's + naamtafel op de kwartierdrager (ongenummerd).

- 23/2: gefolieerd: 143 folio's + naamtafel op de kwartierdrager (ongenummerd).
- Opmerkingen:
 - In deze twee volumes staan de folionummers steeds op een verso zijde uiterst links.
 - In beide is op f° 0 een klein vierkant wit bladje gekleefd met daarop in 19de-eeuws geschrift geschreven: *quartiers genealogiques / 1* [resp. 2] / 23
- Bezit:
 - Fr. J. jr. de Castro (+ 1766).
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. Van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 23/1 en 2.

Afschrift

- 2 volumes op zelfde manier ingebonden als de acht volumes van Heraldisch Fonds, nr. 20.
- Formaat: bladspiegel alle ong. 20 x 15 cm, dikte: ong. 2,5 cm.
- Ingebonden in 19de-eeuwse eenvoudige, zeer versleten kaften.
- In een klein, regelmatig, naar voor hellend, goed leesbaar laat 18de-eeuws geschrift dat helemaal niet het geschrift van Fr. J. de Castro is (en evenmin dit van kan. Emm. Aug. Hellin). De tekeningen van de wapenschilden zijn ook van mindere kwaliteit (krommere, wat beverige lijnen, minder mooie tekeningen van leeuwen en andere dieren, enz...).
- Inhoud:
 - Kwartierstaten van families uit de Zuidelijke Nederlanden.
 - 22/1: gefolieerd: 133 folio's + naamtafel op kwartierdrager (ongenummerd); dit is een kopie van 23/1.
 - 22/2: gefolieerd: 144 folio's + naamtafel op kwartierdrager (ongenummerd); dit is een kopie van 23/2.
- Opmerkingen:
 - In deze twee volumes staan de folionummers ook steeds op een verso zijde uiterst links.
 - Er wordt expliciet verwezen naar de originelen van waar af de kopie werd gemaakt:
 - 22/1, f° 3rechts: helemaal linksonder: *quart. geneal. L 1.*
 - 22/2, f° 0rechts: onderaan links: *Quart. Geneal. L. 2.*

- Bezit:
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 21/1, 2, 3, 4.

4. Uitgebreide genealogieën van 11 families uit de Zuid. Nederlanden

Origineel

- Formaat: bladspiegel ong. 21 x 30 cm, dikte: 1,5 cm.
- Ingebonden in een vroeg 19de-eeuwse lederen band.
- Grootste deel in het (verzorgde) geschrift en de tekenstijl van Frans Jozef jr. de Castro.
- Gepagineerd: 55 beschreven blz.
- Inhoud:
 - 11 uitgebreide tot zeer uitgebreide genealogieën in verticale schema's, met veel biografische gegevens: families *Roelants, le Fevere, Rijm, de Fumal* (in ander geschrift en tekenstijl), *Bourgogne-Herlaer, Bourgogne-Failais-Wackene, van der Gracht, van de Werve, van Cruningen, de Hertoghe, de Haynin* (in ander geschrift en tekenstijl).
 - Vele ingekleurde wapenschildjes.
 - Uitgebreide naamtafel in drie kolommen.
- Opmerkingen:
 - De genealogie de Hertoghe is erg uitgebreid en heeft op p. 49 enkele overplakte verbeteringen op witter papier, beschreven door dezelfde hand, de tweede is ter hoogte van het echtpaar Antoinette de Hertoghe en don Diego de Castro y Toledo, heer van Berlare en Bareltonk.
- Bezit:
 - Fr. J. jr. de Castro (+ 1766).
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 32.

5. Uitgebreide genealogieën van 26 families uit de Zuid. Nederlanden

Origineel

- Formaat: bladspiegel ong. 21 x 33,5 cm, dikte: 2 cm.
- Ingebonden in een laat 20ste-eeuwse bleekbruine lederen band met nerven, versierselen en catalogusnummer in reliëfdruk.

- In het (verzorgde) geschrift en de tekenstijl van Frans Jozef jr. de Castro.
- Inhoud:
 - 26 uitgebreide genealogieën in verticale schema's, families: *Baronaige 1, de Plaine 3, Thiennes 6, Merode 14v, Quievrain dit des Prets 27, Plotho 31, de la Faille 32v, Draeck 42, d'Oyenbrugghe 44v, Borlo 51v, de Cerf 58v, Maillet – Coupigny – Locron 62, de Latre Aijette 66, de Lattre Estombes 68, Morel 68v, van der Meere 74, Bourgoigne Herlaer 81, Bourgoigne Falais, Bevere et de Wacken 85, Dijve 91, Isebrant 95, vander Zijpe 98v, vander Aa 105, Beaufort 108, Triest 116v, Rodrigues d'Evere 123, Vilain 127v.*
 - Enkel bij de allereerste genealogie is er een wapenschild met helm en helmteken in potlood bij getekend.
 - Gefolieerd: 129 folio's van 1 tot 10 in inkt maar daarna (allicht modern) in potlood genummerd.
 - Achteraan een losbladige, nu ingekleefde naamtafel die 26 genealogieën vermeld.
- Bezit:
 - Fr. J. jr. de Castro (+ 1766).
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 51.

6. Graftschriftenboek met kwartierschilden in kerken van Gent of omliggende plaatsen

Origineel

- Formaat: bladspiegel ong. 15 x 19 cm, dikte: 2,5 cm.
- Ingebonden in een laat 20ste-eeuwse bleekbruine lederen band met nerven, versierselen en catalogusnummer in reliëfdruk.
- In het geschrift en de tekenstijl van Frans Jozef jr. de Castro.
- Het eerste blad bevat twee Latijnse opschriften.
- Titelblad: *Waepenen en(de) Quartieren staende op tomben, sercken ende tafereelen binnen de stadt Ghendt ende omliggende plaatsen gecopieert uijt eenen boeck die vernieuwt was door Pr Aurelianus al(ia)s vander Burcht toebehoorende der heere Ca[p]iteijn Waesberghe 1727.*
- Inhoud:
 - Graftschriften met kwartierschilden in kerken van Gent of omliggende plaatsen.

- Op de recto zijde: tekeningen in potlood van het hoofdwapen met helm, dekkleden, wrong en helmteken, dit laatste in inkt en, ook in inkt, de 8 kwartierschilden met de familienamen, alles Z/W met partiële arceringen en een grafschrift. Soms, maar zelden nog wat extra tekst op de tegenoverliggende verso zijde.
- 206 beschreven bladen nog doorgenummerd met blanco folio's tot 222.
- Naamtafel (*Lijste der naemen en wapenen*) 8,5 folio's in twee kolommen.
- Bezit:
 - Fr. J. jr. de Castro (+ 1766).
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 224.

7. [getiteld] *Audhede van Brugge*

Onze beschrijving (p. 109, nr. 3) van dit handschrift kan als volgt vervolledigd worden:

Origineel

- Formaat: ong. 32 x 21 cm.
- Ingebonden in een 18de-eeuwse band, platten losgekomen, rug met vijf nerven met goudopdruk.
- Op de rug een titelvignet: AUDHEDE VAN BRUGGE.
- In het geschrift en de tekenstijl van Frans Jozef jr. de Castro.
- Gepagineerd: van 1 tot 36 en van 1 tot 334 (alles origineel genummerd) + enkele losse ongenummerde bladen.
- Inhoud:
 - Na het schutblad een blad met een voorgedrukte versierde ovaal (maar verder leeg).
 - P. 1-36: Tornooi Brugge 1392: zeer mooi getekende ingekleurde wapens van de deelnemers uit beide kampen, naamindex op enkele ongenummerde bladen.
 - Opnieuw een blad met een voorgedrukte versierde ovaal (leeg).
 - Pp. 1-344: grafschriften uit vele kerken, kapellen en kloosters binnen Brugge, enkele uit Oostende, Middelburg, Watervliet en de 'Kartuizers naast Brugge' (p. 329-343), naamindex in twee kolommen over 9 pp.

- Opmerkingen:
 - Frans Jozef de Castro kocht op de veiling van de inboedel van Fernand-Philippe, baron van Boneem (het handschrift zelf vermeldt *Borneem*), hoogschepen van het Land van Waas en + 12 februari 1728, een oud bord genaamd: *Joustes faictes et célébrées en la ville de Bruges le XI de mars 1392* [11 maart 1393 (n.s.)]. Dit bord stelt de ridders voor die deelnamen aan dit toernooi (o.l.v. Jan van Brugge, heer van Gruuthuse en de heer van Gistel). Hij kopieerde de wapens in een register. (Het bord is (in 1893) in bezit van de bibliotheek van de Universiteit Gent.)
 - De beschrijving van de grafmonumenten is in het Latijn (de grafschriftteksten zelf zijn in het Vlaams, Frans of Latijn). De vermelde jaartallen gaan minstens tot 1714 (p. 177). Bij p. 337 steken twee losse blaadjes, het tweede herhaalt de informatie van het eerste, maar bevat ook extra informatie.
 - *Epitaphia quo extant Brugis in diversis Ecclesys, collecta per J.F.F. Joannem Franciscum Foppens brux: S.T.L. can: Sti Donatiani.*
 - *N(ot)^a waerom twee epita: van Lankhals / ook getrocken uijt een m.s. van epitaphia gecopieert voor de beeltstormerije toebehorende int jaer 1614 aen den heraut d'armes Jerosme de Becberghe, nu Mr van der Laen hier vant marquisaet van Melin. / Oudtheden der stadt Brugge bestaende in een steeckspel vant jaer 1392 ende grafschriften eerste deel / Grafschriften der stadt Brugge. Ten deele ter plaetse gecopiert ende vergaedert door den E.W. hr Joannes Franciscus Foppens S.T.L. canonick van Se Donaes ende ten deele uijt een oudt handschrift gemaectt voor de beeltstormerije toebehoorende int jaer 1614 aen den heraudt Jeronimus van Becberghe.*
 - Het gaat dus om kopieën van werken van kanunnik Joannes Franciscus Foppens¹⁸ en de heraut Jeroom van Becberghe¹⁹.
- Gepubliceerde beschrijvingen:
 - N.N., 'Le Tournoi de Bruges 1392', in: *Annuaire de la Noblesse Belge*, 1893, I, pp. 194-203, i.h.b. p. 194; zie ook: J.B.B. VAN PRAET, *Recherches sur Louis de Bruges, seigneur de la Gruthuyse*, Parijs, 1831, p. 322.

18 Geboren Brussel 17.11.1689, + Mechelen 16.7.1761, kerkhistoricus en biograaf. In de periode 1721-1729 was hij kanunnik van het kapittel van de Brugse St.-Donaaskerk. Hij publiceerde tal van boeken (o.a. een herwerking van het bio-bibliografisch naslagwerk *Bibliotheca Belgica*, 1748) en legde handschriften aan.

19 Wapenheraut Brabant sinds 1610, zoon van Joos, eveneens wapenheraut Brabant. In HF 20/2 f° 29 lezen we als een bronvermelding: *Par Hierome de Becberghe heraut et Roi d'armes de Brabant. Mr vander Laen intendant de la maison et biens du Marquis de Mellin Benavide a beaucoup des manuscrits dud. Bekberghe*

- Bezit:
 - Fr. J. jr. de Castro (+ 1766).
 - Sinds minstens 1844 (of 1794): Min. van Buitenlandse Zaken, Raad van Adel, Heraldisch Fonds.
 - Sinds mei 2018: ARA, Heraldisch Fonds, nr. 265

Aanvullingen bij item 19 in ons boek, p. 134:

Dit handschrift is zeker van Eugenius Ignatius de Castro.
We geven hieronder een meer gedetailleerde beschrijving:

19. [getiteld] *Annotationes genealogicae*

- Formaat: bladspiegel 16 x 20 cm, dikte: 2,5 cm.
- Ingebonden in perkamenten kaft.
- In het geschrift van Eugenius Ignatius de Castro (bij vergelijking met de tekst van E.I. de Castro afgebeeld in ons boek, p. 56).
- Op de binnenkant voorplat beplakt met een blad tekst.
- Geen eigen titelblad, enkel op de eerste regel p. 1l: *Annotationes genealogicae*.
- Op de binnenkant achterblad een heraldisch ex libris: *Ex libris Bibliothèque de L. De Roovere de Roosemeersch*.
- Inhoud:
 - Aantekeningen over families uit voornamelijk de Zuidelijke Nederkan- den met ook grafschriften, alles door elkaar.
 - 239 beschreven bladen (238-239 is de inhoudstafel in een ander fijner geschrift) + nog een 10-tal beschreven ongenummerde bladzijden on- dersteboven beginnend op laatste blad.
- Opmerking:
 - Tussen p. 67-68 steekt een ongedateerde brief (hergebruikt als klad- blad voor aantekeningen) van *C.E. de Castro* die de geadresseerde noemt: *mon cher cousin* en besluit met: *mon frere et ma soeur vous font et a nostre chere cousine mille compliments*.
- Bezit:
 - Eugenius Ignatius de Castro (1696-1762).
 - Voor 1845: bibliotheek L. de Roovere de Roosemeersch, geveild 1845, nr. 364.
 - Felix-Victor Goethals [1799-1872] door aankoop op de veiling van 1845.
 - 1875: KBR bij testamentaire schenking door F.-V. Goethals.
 - 2019: KBR, FG 779.